

DOI 10.26886/2414-634X.2(38)2020.13

UDC 377.36:616 – 057.86

**THE RESULTS OF EXPERIMENTAL WORK ON THE PROCESS  
OF FORMING THE PROFESSIONAL POSITION OF FUTURE MEDICAL  
WORKERS**

**N. Popova, graduate student**

Vladimir Vinnichenko Central Ukrainian State Pedagogical University,  
Ukraine, Kropyvnytskyi  
*metodmed@ukr.net*

*The article outlines the results of experimental work on the process of formation of the professional position of future medical professionals, namely: the implementation of methodological literacy, as one of the pedagogical conditions for the formation of the professional position of medical students. In addition, the stages of conducting experimental work are determined: theoretical, formative, final. At the same time, the effectiveness of the qualitative model of the level of formation of the professional position of future medical workers, developed by us in previous studies; formation of criteria (motivational, cognitive, activity) is characterized; statistical data were compiled and compared in control and experimental groups regarding the level of formation of the professional position of future medical professionals.*

*Key words: professional position, methodological literacy, qualimetry, motivational criterion, cognitive criterion, activity criterion.*

*аспірант, Попова Н. О. Результати дослідно-експериментальної роботи щодо процесу формування професійної позиції майбутніх медичних працівників / Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, Україна, Кропивницький*

*В статті окреслено результати дослідно-експериментальної роботи щодо процесу формування професійної позиції майбутніх медичних працівників, а саме: запропоновано реалізацію методичної грамотності, як однієї з педагогічних умов формування професійної позиції студентів-медиків. Крім того, визначено етапи проведення дослідно-експериментальної роботи: теоретичний, формувальний, підсумковий. Водночас доведено дієвість розробленої нами в попередніх дослідженнях кваліметричної моделі рівня сформованості професійної позиції майбутніх медичних працівників;*

охарактеризовано формування критеріїв (мотиваційного, пізнавального, діяльнісного); здійснено опрацювання статистичних даних та їх порівняння у контрольних та експериментальних групах щодо рівня сформованості професійної позиції майбутніх медичних працівників.

*Ключові слова:* професійна позиція, методична грамотність, кваліметрія, мотиваційний критерій, пізнавальний критерій, діяльнісний критерій.

*аспірант кафедри педагогіки і образовательного менеджмента Попова Н. А. Результаты опытно-экспериментальной работы по процессу формирования профессиональной позиции будущих медицинских работников / Центральноукраинский государственный педагогический университет имени Владимира Винниченка, Украина, Кропивницкий*

*В статье обозначены результаты опытно-экспериментальной работы по процессу формирования профессиональной позиции будущих медицинских работников, а именно: предложено реализацию методической грамотности, как одной из педагогических условий формирования профессиональной позиции студентов-медиков. Кроме того, определены этапы проведения опытно-экспериментальной работы: теоретический, формирующий, итоговый. В то же время доказано действенность разработанной нами в предыдущих исследованиях кваліметричної моделі рівня сформованості професійної позиції будущих медицинских работников; охарактеризованы формування критерієв (мотиваційного, пізнавального, діяльнісного); осуществлено обробку статистических даних и их сравнение в контрольних и експериментальних групах по рівню сформованості професійної позиції будущих медицинских работников.*

*Ключевые слова:* профессиональная позиция, методическая грамотность, кваліметрія, мотиваційний критерій, пізнавальний критерій, діяльнісний критерій.

**Вступ.** В процесі реформування фахової передвищої освіти основними тенденціями її розвитку є доступність та динамічність. Стаття 29 Закону «Про фахову передвищу освіту» визначає основні завдання закладу фахової передвищої освіти: 1) забезпечення

реалізації права громадян на фахову передвищу освіту; 2) підготовка кадрів з фаховою передвищою освітою для потреб економіки та суспільства, забезпечення якості фахової передвищої освіти; 3) провадження на високому рівні освітньої діяльності, яка забезпечує здобуття особами фахової передвищої освіти за обраними ними спеціальностями...» [1].

Проблема підготовки медичних працівників обумовлена змінами у суспільстві і є важливою концепцією модернізації фахової передвищої освіти. Стрімкі зміни сьогодення вимагають від системи підготовки фахівців формування нових підходів. За яких, пріоритетним напрямком є особистість студента-медика, наслідком чого є актуалізація творчої особистості відносно майбутньої професії та формування у нього професійної компетенції [2, с.44 – 54]; [3, С. 7 – 9].

В таких умовах розвитку освітньої та медичної галузей виникають нові потреби, орієнтири та інтереси, на основі яких відбувається формування та професійне становлення фахівця сучасної медичної галузі.

У сучасній науково-педагогічній літературі різні аспекти соціально-професійної позиції (змістові, поведінкові, структурно-функціональні, процесуальні) досліджували Г. Аксьонова, І. Бех, К. Бондаревська, Н. Боритко, В. Войтко, О. Гонєєв, А. Григорьєва, Н. Гузій, О. Киричук, І. Колеснікова, Л. Кондрашова, І. Котова, А. Маркова, О. Познякова, Н. Селеванова, В. Сластьонін, С. Сливка, С. Смирнов, Є. Шиянов, Н. Щуркова, Р. Хмелюк та інші науковці. Тематика формування професійної позиції майбутніх медичних працівників протягом останніх років починає активно розвиватися, як у нашій країні так і за кордоном, що втілюється у працях багатьох науковців. Проведений аналіз наукових досліджень показує принципово різні підходи до визначення педагогічних умов формування професійної компетентності медиків за працями (О. Гуменюк, Р. Гуревич, К. Делегей, Н. Жаркова, І. Сосюк, Д. Белл, А. Вербицький, Т. Вороніна, К. Колін, А. Тоффлер й ін.).

**Формулювання мети статті та завдань.** Метою статті є окреслення результатів дослідно-експериментальної роботи щодо процесу формування професійної позиції студентів медичного коледжу; головним завданням визначаємо опрацювання статистичних даних та їх порівняння у контрольних та експериментальних групах щодо рівня сформованості професійної позиції майбутніх медичних працівників.

**Виклад основного матеріалу.** При організації навчального процесу для студентів-медиків важливим є збереження принципу педагогічної співпраці в рішенні проблем як професійного, так і особистісного становлення. В процесі професійної підготовки повинні формуватися спільні цілі, завдання і порозуміння поставленої проблеми. В ході навчання здійснюється обмін цінностями, досвідом і при цьому кожна сторона отримує певний крок розвитку. [4, с.11–16]; [5]. Педагогічна взаємодія на всіх рівнях освітнього процесу забезпечить формування професійної позиції, яка проявлятиметься в особистій та професійній діяльності.

Визначення у теоретичній частині нашого дослідження важливості методичної грамотності, як однієї із педагогічних умов формування професійної позиції майбутніх медичних працівників, є підставою для перевірки ефективності педагогічних умов формування професійної позиції студентів-медиків. Дослідно-експериментальну роботу перевірки впровадження педагогічних умов формування професійної позиції майбутніх медичних працівників проведено в три етапи: теоретичний, формувальний, підсумковий.

Під час теоретичного етапу проведено осмислення проблеми та основних напрямів дослідження, проаналізовано спеціальну літературу; водночас здійснено вхідну діагностику студентів медичного коледжу; визначено рівень навчально-методичного забезпечення реалізації окресленої проблеми дослідження. Проведення формувального етапу забезпечило реалізацію педагогічних умов формування професійної позиції; сприяло поглибленню знань студентів про медичну професію та її особливості; забезпечило розвиток мотивації і ціннісного ставлення до обраної професії. В ході підсумкового етапу організовано проведення підсумкової діагностики сформованості професійної позиції та визначено подальші перспективи дослідження.

Впровадження першої педагогічної умови, враховуючи принципи аксіологічного підходу та особистісно орієнтованого навчання, компетентнісного підходу, передбачало залучення студентів до навчальної і практичної діяльності з формування професійної позиції у процесі фахової підготовки. Аналітичний етап експерименту починався із засвоєння учасниками знань про основні види професійної діяльності медичного персоналу. Так, проведення тренінгів «Актуалізація професійно-особистісного потенціалу», «Внутрішні ресурси.

Самопізнання», «Професійне Я», «Мої цінності, мої цілі», «Мое професійне кредо», «Мотиваційна складова в професійній діяльності», «Професійна кар'єра» [6; 7; 8; 9] сприяло усвідомленню власних професійних можливостей студентів, надало можливість замислитися над цінностями обраної професії, узгодити професійну Я-концепцію, проаналізувати власні професійні якості. Проведення даного етапу дослідження надало можливість простежити динаміку змін щодо рівня сформованості професійної позиції студентів різних курсів. Так, якщо під час діагностичного етапу в ході проведення анкетування студентів першого – другого курсів «Умови ефективної професійної діяльності медичного працівника» кількість респондентів, які надавали перевагу тільки професійним знанням і навичкам, дорівнювала від 32 – 37 %, а роль особистих професійних якостей дорівнювала 7 %, то після відвідування тренінгів та осмислення власного професійного Я, результати опитування змінилися і виглядали наступним чином:

Таблиця 1

**Умови ефективної професійної діяльності медичного працівника**

<i>Критерії оцінки діяльності медичного працівника</i>	<i>Відповіді респондентів</i>
Професійні знання	30 %
Рівень володіння професійними вміннями та навичками	35 %
Особисті професійні якості	12 %
Результативність навчання	16 %
Вміння використовувати професійний і новаторський досвід	7 %

Динаміка результатів даного дослідження доводить зміну ціннісних орієнтацій студентів-медиків щодо розвитку особистих професійних якостей та важливості вміння використовувати професійний і новаторський досвід.

Перший етап знайомства студентів з медичною професією проходить під час початку вивчення курсу професійно зорієнтованих дисциплін («Догляд за хворими», «Основи медсестринства»). До основного циклу навчальних дисциплін нами включено інформаційні блоки на теми: «Розвиток медичної освіти в Україні», «Медицина – це

покликання душі», «Милосердя – справа всіх і кожного», «Медицина: особистісний і професійний аспекти»; «Професія медика – найгуманніша в світі». Для студентів третього – четвертого курсів при вивченні фахових дисциплін тематика інформаційних блоків була зорієнтована вже не на ознайомлення з професією, а спрямована на розвиток пізнавальної сфери, створення умов професійного саморозвитку та самовдосконалення, збагачення уявлень студентів про професійну позицію медичного працівника. Цьому сприяли такі інформаційні блоки: «Історія медицини в обличчях»; «Є. Й. Мухін – засновник фельдшерсько-акушерської школи на Єлисаветградщині»; «Моє покликання - медицина»; «Медичний працівник: випробування чи покликання?»; «Професійна позиція медика». Впровадження даних блоків сприяло осмисленню студентами зробленого професійного вибору; формуванню ціннісного ставлення до обраної професії, до позиції медичного працівника.

З метою виявлення змін рівня сформованості професійної позиції майбутніх медичних працівників у ході формувального та підсумкового етапів експерименту, нами здійснено порівняння результатів впровадження першої педагогічної умови. Визначення рівня сформованості професійної позиції полягало в аналізі рівня сформованості розроблених критеріїв та їх показників в контрольних та експериментальних групах. Дані контрольної діагностики порівнювалися з даними діагностики підсумкового етапу дослідження.

Так, нами здійснено порівняння рівнів професійної мотивації студентів першого – четвертого курсів на діагностичному та підсумковому етапі дослідження. Аналіз статистичних даних щодо формування мотиваційного критерію свідчить про результативність проведених заходів, адже кількість студентів експериментальної групи з високим рівнем вмотивованості збільшилася на 7,2 %; з достатнім – на 5,6 %; водночас зменшуючи кількість студентів з низьким рівнем сформованості мотиваційної сфери на 5,3 %.

Контрольний зріз рівня сформованості пізнавального критерію виявив наступні статистичні дані у контрольній та експериментальній групах: студентів експериментальної групи з початковим рівнем сформованості пізнавального критерію стало на 6,6 % менше, ніж у контрольній групі. Водночас на 4,5 % відсотків збільшилася кількість студентів, які мають достатній рівень сформованості пізнавального

критерію; на 6,8 % збільшилася кількість студентів із високим рівнем сформованості пізнавального критерію.

Отже, розроблена тематика наскрізних блоків про феномен професійної позиції медичного працівника сприяла формуванню мотиваційного та пізнавального критеріїв, які визначені нами при побудові кваліметричної моделі рівня сформованості професійної позиції майбутніх медичних працівників.

На сьогодні є актуальним перехід від традиційної моделі вищої медичної освіти, при якій переважали інформаційно-накопичувальні засади до особистісно орієнтованої, яка дає можливість формувати у майбутнього лікаря здатність до вирішення нестандартних професійних завдань, творчого мислення. Що в свою чергу дозволить реалізувати принцип – лікувати хворого, а не хворобу. При цьому найбільшого значення набуває професійна компетенція [3, с. 7 – 9]; [10].

Важливу роль у формуванні професійної компетентності та становленні особистості майбутнього медичного працівника як професіонала, має виробнича практика, яка відбувається на базах лікувальних закладів. У медичному коледжі робота з практичної підготовки студентів спрямована на вдосконалення практичного навчання як основи підготовки висококваліфікованих фахівців, поглиблення професійних знань. Метою виробничої практики є вивчення напрямків діяльності лікувальних закладів, поглиблення знань з теоретичних дисциплін та їх застосування у виробничій діяльності, підготовка до майбутньої професійної діяльності. Під час виробничої практики якнайбільше реалізується діяльнісний критерій рівня сформованості професійної позиції майбутніх медичних працівників, який є найвагомим відповідно до побудованої нами кваліметричної моделі рівня сформованості професійної позиції майбутніх медичних працівників. Адже його показниками є: практичні навички, уміння планувати свою діяльність; уміння створювати умови успішного виконання діяльності.

Для визначення ролі важливості виробничої практики для студентів медичного коледжу в процесі формування професійної позиції нами розроблено алгоритм, який виглядає так: 1. Досвід – 2. Практика – 3. Рефлексія – 4. Професійна діяльність.

На першому етапі студенти спостерігають за діяльністю викладача безпосередньо у професійному процесі, аналізують

ситуативні завдання, умови створення професійних ситуацій, обговорюють побачене. Під час другого етапу студенти моделюють професійні медичні позиції: відтворюють побачене, виконуючи практичні медичні навички; беруть участь у програванні тих чи інших ситуативних завдань.

Надважливим етапом виробничої практики, відповідно до розробленого нами алгоритму, вважаємо етап рефлексії, як осмислення власного професійного вибору. На даному етапі практикуємо активне обговорення вибору кожного студента, самоаналіз та спільний аналіз. Використовуючи метод вільного висловлювання думок, пропонуємо студентам тематичні блоки: «Роль виробничої практики у становленні студента-медика»; «Я обираю медицину, тому, що ....».

Четвертий етап – це етап повноцінної професійної діяльності, яку відтворюють студенти-випускники медичного коледжу – застосування досвіду в практичній діяльності. З метою визначення рівня сформованості професійної позиції студентів-випускників, було проведено семінар «Професійна позиція медичного працівника та її аспекти у сучасному суспільстві», під час якого студенти презентували результати власної навчальної та практичної діяльності, звернувши увагу на найбільш значущі моменти, які, на їх погляд, сприяли формуванню професійного становлення, саморозвитку, і, як наслідок, - формуванню професійної позиції.

Враховуючи вищезазначене, нами було здійснено опрацювання статистичних даних та здійснено порівняння у контрольних та експериментальних групах щодо рівня сформованості діяльнісного критерію професійної позиції майбутніх медичних працівників.

В результаті проведеної роботи 65, 1 % студентів контрольних груп мають початковий та середній рівень сформованості діяльнісного критерію, що свідчить про недостатній рівень професійного становлення майбутнього медичного працівника. Та поряд із тим контрольний зріз в експериментальних групах після проведення експериментального дослідження виявляє позитивну динаміку: кількість студентів, які володіють практичними навичками на початковому і середньому рівнях зменшується до 38, 2 %, водночас збільшуючи кількість студентів достатнього рівня до 40,9 %; високого – до 20,9.

Такі дані свідчать про ефективність розробленої нами кваліметричної моделі майбутнього медичного працівника, її критеріїв та показників.

**Висновки.** Отже, методична грамотність у формуванні професійної позиції майбутніх медичних працівників, як одна із педагогічних умов формування професійної позиції, розроблена і впроваджена нами в освітній процес медичного коледжу, має великий вплив на професійне становлення особистості, збагачує знання студентів про ціннісну складову медичної професії, роль і місце професійної позиції медика у сучасному суспільстві.

Важливим результатом нашого дослідження вважаємо, що вищевказана педагогічна умова формування професійної позиції майбутніх медичних працівників активізувала освітній процес медичного коледжу в напрямку професійного становлення майбутніх медиків, сприяла формуванню інтересу до опанування професійними знаннями, вміннями та навичками; усвідомленню ролі медичного працівника в соціумі; сформувала стійкий інтерес до постійного професійного самовдосконалення.

### **Література:**

1. Закон України «Про фахову передвищу освіту» (2019). (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради*, 30.
2. Белых, А.С. (2012). Единство задач мировоззренческого развития и профессиональной подготовки молодого специалиста. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*, 5 (52), 44 – 54.
3. Васильева, Л.А. (2011). Компетентностная модель выпускника медицинского колледжа. *Проблемы и перспективы развития образования: материалы междунар. науч. конф., Т. II. , (Пермь, 2011): Меркурий*, 7–9.
4. Гордійчук, С.В. (2012). Реформування системи професійної освіти України в контексті Болонського процесу. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: педагогічні науки*, 20, 11–15.
5. Лутаєнко, О.М. Формування професійної компетентності майбутніх учителів в умовах сучасної освіти: теоретичні аспекти. [http://elibrary.kubg.edu.ua/2304/1/O\\_Lutayenko\\_GI.pdf](http://elibrary.kubg.edu.ua/2304/1/O_Lutayenko_GI.pdf).

6. Вачков, И.В. (1999). *Технологии группового тренинга*, М., Ось-89, 153.
7. Назар, П.С. (2002). *Основи медичної етики*, К., Здоров'я, 344.
8. Пахальян, В.Э. (2006). *Групповой психологический тренинг*, СПб., Питер, 224.
9. Хрящева, Н.Ю. (2001). *Психогимнастика в тренинге*, Речь: Ин-т тренинга, 256.
10. Фельдхауз Р., Позняк С. (2001). Європейські підходи до громадянської освіти. *Шлях освіти*, 3, 20–25.

**References:**

1. *Zakon Ukrainy «Pro fakhovu peredvysshchu osvitu» 2019* (Verkhovna Rada Ukrainy). [Law of Ukraine "On Professional Higher Education" 2019 (Verkhovna Rada Ukrainy)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, [Statements of Verkhovna Rada of Ukraine], 30. [in Ukrainian].
2. Belikh, A.S. (2012). Edynstvo zadach myrovozzrencheskoho razvytyia y professyonalnoi podhotovky molodoho spetsyalysta [The unity of the tasks of worldview development and professional training of a young specialist]. *Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka* [Personality spirituality: methodology, theory and practice], 5 (52), 44 – 54. [in Russian].
3. Vasyleva, L.A. (2011). Kompetentnostnaia model vipusknika medytsynskoho kolledzha [Competency model of a medical college graduate]. *Problemu y perspektyvu razvytyia obrazovanyia: materyalu mezhdunar. nauch. konf., T. II., (Perm, 2011)*. [Problems and prospects of the development of education: international materials. scientific Conf., T. II. (Perm, 2011)]. *Merkuryi* [Mercury], 7–9. [in Russian].
4. Hordiichuk, S.V. (2012). Reformuvannia systemy profesiinoi osvity Ukrainy v konteksti Bolonskoho protsesu [Reforming the Vocational Education System of Ukraine in the Context of the Bologna Process]. *Visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka. Serii: pedahohichni nauky* [Bulletin of Glukhiv National Pedagogical University named after Alexander Dovzhenko. Series: Pedagogical Sciences], no 20, 11–15. [in Ukrainian].
5. Lutaienko, O.M. Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv v umovakh suchasnoi osvity: teoretychni aspekty [Formation of professional competence of future teachers in the context of modern

- education: theoretical aspects].  
[http://elibrary.kubg.edu.ua/2304/1/O\\_Lutayenko\\_GI.pdf](http://elibrary.kubg.edu.ua/2304/1/O_Lutayenko_GI.pdf). [in Ukrainian].
6. Vachkov, Y.V. (1999). *Tekhnolohyy hruppovoho trenynha* [Group Training Technologies]. M., Os-89,153. [in Russian].
  7. Nazar, P.S. (2002). *Osnovy medychnoi etyky* [Fundamentals of medical ethics]. K., Zdorov'ia, 344. [in Ukrainian].
  8. Pakhalian, V.Э. (2006). *Hruppovoi psykholohycheskyi treninh* [Group psychological training]. SPb., Pyter, 224. [in Russian].
  9. Khriashcheva, N.Yu. (2001). *Psykhohymnastyka v trenynhe* [Psychogymnastics in training]. Rech, Yn-t trenynha, 256. [in Russian].
  10. Feldkhauz, P., Pozniak, S. (2001). Yevropeiski pidkhody do hromadianskoi osvity [European Approaches to Civic Education]. *Shliakh osvity* [The path of education], no 3, 20–25. [in Ukrainian].

Citation: N. Popova (2020). THE RESULTS OF EXPERIMENTAL WORK ON THE PROCESS OF FORMING THE PROFESSIONAL POSITION OF FUTURE MEDICAL WORKERS. *Innovative Solutions in Modern Science*. 2(38). doi: 10.26886/2414-634X.2(38)2020.13

Copyright: N. Popova ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.